

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА»**

Виконав: студент 4-го року навчання,
Спеціальності
051 Економіка
Гоцуляк Максим Арсенович

Керівник: Біла Ірина Сергіївна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії

Рецензент: Шевченко Олена
Олександрівна
К.е.н, доцент, доцент кафедри
економічної теорії

Кваліфікаційна робота захищена з
оцінкою _____

Секретар ЕК

«__» _____ 2022 р.

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	6
1.1. Підприємництво: сутність, види та принципи	6
1.2. Особливості розвитку сучасного підприємництва	11
1.3. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток сучасного підприємництва.....	15
Висновки до 1 розділу.....	18
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ.....	20
2.1. Світовий досвід ведення підприємницької діяльності: пошук факторів успіху	20
2.2. Сучасні тренди та детермінанти функціонування підприємництва в Україні	25
2.3. Проблеми розвитку підприємництва у вітчизняній економіці.....	33
Висновки до 2 розділу.....	36
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	38
3.1. Ризики впровадження нових детермінантів у підприємницьку діяльність	38
3.2. Шляхи підвищення ефективності розвитку підприємництва в Україні	43
3.2.1. Перспективи сучасного вітчизняного підприємництва	49
Висновки до 3 розділу.....	50
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Актуальність проблеми. Підприємницька діяльність є основною ринкової економіки та відіграє ключову роль у процесі розвитку країни. Підприємці сплачують податки та, відповідно, наповнюють державний бюджет, надають робочі місця, забезпечують попит населення на товари та послуги, безпосередньо впливають на рівень доброту та життєдіяльність населення. Досліджували це поняття такі відомі економісти як: К.Маркс, Р.Коуз, А.Сміт, А.Маршалл, Дж.М.Кейнс, Й.Шумпетер та інші. Кожен з них мав своє бачення щодо змісту, характеристики та значення підприємництва. Дослідження подальшого процесу розвитку, детермінантів, що на нього впливають, а також сучасного етапу потребують вивчення. Оскільки Україна не входить до числа країн з розвинутою економікою та має низький рівень розвитку технологій подальше дослідження може бути використане для удосконалення вітчизняного підприємництва.

Об'єктом дослідження є феномен підприємництва, як основи сучасної ринкової економіки.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти функціонування підприємництва в розрізі визначення детермінантів його розвитку.

Мета роботи. дослідити теоретичні аспекти підприємництва через з'ясування його сутності, видів, принципів, а також особливостей його сучасного розвитку і впливу науково-технічного прогресу, розглянути процес розвитку підприємництва у світі, а також в Україні за рахунок визначення трендів, детермінант, проблем його функціонування у вітчизняній економіці та запропонувати напрями його оптимізації.

Задля виконання поставленої мети було сформульовано наступні **завдання дослідження:**

- дослідити сутність, види та принципи підприємництва
- виокремити особливості розвитку сучасного підприємництва

- оцінити вплив науково-технічного прогресу на діяльність підприємств
- проаналізувати світовий досвід ведення підприємницької діяльності
- визначити сучасні особливості функціонування підприємництва в Україні
- зазначити ключові проблеми розвитку вітчизняної економіки
- ідентифікувати ризики від впровадження нових детермінантів у діяльність компаній
- виділити перспективи для підприємництва в Україні
- запропонувати шляхи підвищення ефективності розвитку вітчизняного підприємництва.

Методами дослідження є: *Аналіз і синтез* – на початку дослідження, у теоретичній частині, щодо класифікації понять та термінів; *статистичне спостереження* - у практичній частині роботи, а саме під час аналізу показників зміни діяльності суб'єктів великого, середнього та малого підприємництва, кількості зайнятих працівників, фінансових результатів та обсягу реалізованої продукції, статків найбагатших людей світу під час COVID-19; *графічний* – також у практичній частині роботи, під час побудови таблиць та графіків та діаграм для наочного зображення трендів функціонування світового та вітчизняного підприємництва; *системний аналіз* - який полягає у вивченні наукових та публіцистичних статей; абстрактно-логічний – наприкінці роботи, безпосередньо при наданні рекомендації щодо підвищення ефективності розвитку підприємництва в Україні та формулюванні висновків.

Науковою новизною набуло подальшого розвитку дослідження теоретичних основ підприємництва; на основі аналізу тенденцій та трендів вітчизняного підприємництва було виокремлено сучасні детермінанти його розвитку; в напрямку оптимізації розвитку підприємництва запропоновані шляхи підвищення його ефективності в Україні..

Практичне значення полягає у дослідженні світових тенденцій розвитку, які можна інтерпретувати в українських реаліях та підвищити ефективність роботи вітчизняних підприємств. Також увага приділятиметься загрозам, які необхідно враховувати під час впровадження нових детермінантів у сучасне підприємництво. Матеріал можна використовувати для потенційного підвищення технологічності та конкурентоспроможності країни на світовій арені.

Структура роботи. Робота складається з трьох основних частин, які можна поділити на:

- теоретичну: «теоретичні основи дослідження підприємництва»
- практичну: «розвиток підприємництва в світі та в Україні»
- рекомендаційну: «напрями оптимізації розвитку підприємництва в Україні»

Дослідження складається з 47 сторінок викладу основного матеріалу, вступу та висновків, з урахуванням списку використаної літератури, титульної сторінки та змісту робота налічує 58 сторінок. Крім цього, під час дослідження було використано 8 рисунків, побудовано 2 таблиці та проаналізовано 25 джерел інформації.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Підприємництво: сутність, види та принципи

Нині підприємницька діяльність є однією з основних складових економічної системи кожної країни. Вона має безпосередній вплив на ВВП країни, працевлаштування населення, інвестиційний клімат, добробут населення та інші соціально-економічні показники. Через це кожна держава має створювати взаємовигідні умови для ведення підприємницької діяльності, підтримувати мікро, малий та середній бізнес та давати можливість розвиватися. Запорукою належного функціонування ринкової економіки країни є конкурентне середовище, адже воно передбачає постійну боротьбу між підприємствами за найвигідніші умови та збільшення доходів. Конкуренція буде збільшуватись тоді, коли держава буде стимулювати розвиток підприємництва у країні насамперед через зменшення податкового навантаження, бюрократії та інших адміністративних бар'єрів у веденні сучасної підприємницької діяльності.

Поняття «підприємництво» не є однозначним та уніфікованим, більшість людей має приблизне його розуміння, але через відносну абстрактність та постійний технологічний прогрес важко чітко передати сутність цього поняття. В Господарському кодексі України цей термін пояснюється як: «Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність)» [1]. Власне ключовими аспектами цього визначення є те, що особа-підприємець може займатися господарською діяльністю не тільки з метою отримання прибутків та власного збагачення, а й нести соціальну місію.

Здається вдалим визначення Говарда Стівенсона, професора Гарвардської бізнес школи: «Підприємництво – це пошук можливостей за межами контрольованих ресурсів» [2]. Ключовою ідеєю цього визначення є те, що підприємці схильні досягати своєї мети та шукати можливості для реалізації ідеї навіть при обмеженій кількості ресурсів. Виходячи з цього визначення можна сказати, що підприємництво – це особлива діяльність, засновники якої на початковому етапі можуть мати тільки ідею та мотивацію, все інше доводиться знаходити у процесі розвитку.

Важливо розібратися з поняттям «особа-підприємець». Власне нею є людина чи коло осіб, що започаткували та продовжують вести підприємницьку діяльність. Як правило, ці люди мають особливий набір якостей та здібностей, оскільки не кожен може вести подібну діяльність.

Рис. 1.1. Характеристика якостей підприємця (складено автором на основі [3])

З наведеного рисунку можна дійти висновку, що підприємцем не може бути будь-яка пересічна людина, до цього все ж так треба мати хист. Основними характеристиками такої людини є здатність до прийняття нестандартних рішень, висока мотивація та вміння брати на себе відповідальність.

Невід’ємною частиною підприємницької діяльності є наявність кількох факторів:

- Ресурси. Матеріальне, трудове чи інформаційне забезпечення
- Організація. Розподіл відповідальності серед співробітників, розуміння організації виробництва та реалізації продуктів чи послуг.

- Креатив. У конкурентному середовищі найбільш успішними є ті підприємства, які втілюють нові, креативні, творчі ідеї, які приваблюють споживачів.

Слід розрізняти такі поняття як: підприємництво та бізнес. Останнє з яких є більш широким, адже передбачає будь-яку угоду кінцевою метою якої є також отримання прибутку, однак бізнесом може бути, наприклад, дрібна спекуляція, перепродаж товарів чи використання будь-яких інших загальновідомих методів заробітку.

Рис. 1.2. Схема ключових відмінностей «підприємництва» від «бізнесу» (складено автором на основі [4])

Відповідно до рисунку 1.2. видно, що більш організаційно складним є підприємництво, оскільки воно потребує новаторства, інноваційного підходу та більшої відповідальності. На відміну від бізнесу, підприємницька діяльність передбачає започаткування нових моделей та принципів ведення діяльності та, як правило, ведеться засновником від самого початку та не передбачає подальшого продажу діяльності. Слід також розуміти, що ця діяльність

передбачає цілий комплекс економічних, правових, соціальних та політичних відносин, які є необхідними для досягнення поставлених цілей та розвитку [5].

Розрізняють три основні види підприємництва: виробниче, комерційне та фінансово-кредитне. Виробнича діяльність є менш популярною, адже зазвичай є більш організаційно складною та потребує більших початкових інвестицій. Як правило, для того, щоб виготовляти продукт потрібно мати сировину, обладнання, приміщення, кваліфіковану робочу силу тощо. Ця сфера передбачає створення нового продукту, блага чи послуги. Прикладами цього різновиду можуть бути різні заводи, фабрики, аграрні підприємства, пекарні, окремі транспортні компанії та інші. До них також можуть відноситись компанії чи особи-підприємці, які пов'язані з мистецтвом, музикою чи кіно, адже так само створюють новий продукт.

Наступним видом цієї господарської діяльності є комерційне підприємництво. Воно є більш розповсюдженим та простішим за попередній різновид і передбачає здебільше товарно-грошові відносини, тобто продаж чи перепродаж товарів. Також можуть бути бартерні операції на ринку, коли товар обмінюється на товар. Прикладами цієї сфери можуть бути як самостійні комерсанти, так і суб'єкти великого підприємництва, наприклад, продуктові чи будівельні гіпермаркети, інтернет-магазини, промислові ринки тощо. Зазвичай представник комерційного бізнесу закуповує певний товар, як правило, за гуртовою ціною, а збуває його вже за роздрібною, отримуючи свій відсоток прибутку за кожен реалізований одиницю. Теоретично принцип роботи є доволі простий: купуєш дешевше – продаєш дорожче, але на практиці все набагато важче. Перш за все через те, що конкуренція постійно зростає і сьогодні окрім продажу самого товару, потрібно ще нести відповідальність за нього, належним чином обслуговувати клієнтів, надавати гарантії та вигідні умови. Іншою особливістю є науково-технічний розвиток, разом з яким з'являються нові можливості для просування та збуту продукції.

Найскладнішим з точки зору організації та ведення є фінансово-кредитне підприємництво. Предметом купівлі-продажу на цьому ринку виступають

гроші, цінні папери, іноземна валюта та криптовалюта. Об'єктами діяльності цього різновиду можуть бути комерційні банки, пункти обміну валют, фондові біржі, страхові та інвестиційні компанії тощо. Прибутковість цих установ може бути більшою ніж у виробничих чи комерційних установ, однак потребує спеціальних знань, кваліфікованих співробітників та усвідомлення великої відповідальності під час ведення діяльності. Фактично успішність фінансових підприємств безпосередньо залежить від рівня довіри населення до окремої компанії [6].

Незважаючи на самотійну відповідальність, низку ризиків, можливість обирати сферу діяльності, підприємницька діяльність має бути контрольована та урегульована законодавством. Відтак у «Господарському кодексі України» прописані принципи підприємницької діяльності, яке передбачає:

- Можливість підприємця самотійно обирати, якою саме займатись підприємницькою діяльністю
- Вільний вибір товару, який буде вироблятися чи реалізовуватись, вибору постачальників, споживачів, встановлення цін на власний розсуд, але в межах законодавства.
- Залучення необхідних співробітників
- Одержання дивідендів, прибутку та використання їх на власний розсуд. За умов, коли всі необхідні та передбачені законодавством платежі сплачені.
- Можливість брати участь у міжнародній торгівлі, вести зовнішньоекономічну діяльність та користуватися іноземною валютою в межах законодавства України [1].

Окрім принципів зазначених у господарському кодексі, існують також економічні та соціальні. Передусім підприємницька діяльність передбачає економічну свободу, яка дає можливість компанії працювати на користь держави, обирати сферу діяльності, надавати робочі місця та контролювати підприємство без втручання держави. Щодо соціальних принципів, ними можуть: якість обслуговування, клієнтоорієнтованість, наявність програм

лояльності, адекватна реакція та скарги та пропозиції тощо. Всі вище зазначені принципи нині є базовими для успішного розвитку фірми.

Отже, у цьому параграфі зазначена класифікація понять та категорій «підприємництво» та «підприємець», а також проаналізовано відмінності від схожих між собою понять «бізнесу» та «підприємництво».

1. Тож можна зазначити, що підприємництво – це господарська діяльність, яка здійснюється для досягнення економічних та соціальних цілей, започатковується особою-підприємцем, що на власний ризик веде діяльність підприємства.
2. Розрізняють такі види підприємництва: комерційне, виробниче та фінансово-кредитне.
3. Також було описано основні принципи господарської діяльності.

Таким чином, можна дійти висновку, що ця діяльність є широко розповсюдженою, динамічною та відповідальною, проте важливою та невід’ємною частиною будь-якої економічної системи.

1.2. Особливості розвитку сучасного підприємництва

Починаючи з кінця 20 століття підприємництво вийшло на новий етап, у зв’язку зі значним науково-технічним прогресом, суттєво пришвидшилися темпи розвитку виробництва, суспільство отримало можливість використання логістичних послуг дешевше та значно швидше. У зв’язку з цим суттєво пришвидшилась урбанізація в індустріальних та постіндустріальних країнах. Розвиток інноваційної діяльності, прагнення до збільшення ефективності та оптимізації підприємства – все це є основними трендами початку 21 століття. Сьогодні й досі існують країни, які переважно орієнтуються на сільському

господарстві та живуть поза технологічним розвитком. Однак через економічну конвергенцію вже у найближчому майбутньому економіка таких країн почне стрімко зростати.

Сучасне підприємництво здебільше базується на активній цифровій трансформації суспільства та економіки. Сьогодні важко уявити сучасну компанію без використання інформаційних технологій. Зокрема події останніх років, а саме пандемія COVID-19 внесла значні корективи у розвиток діджиталізації. З розвитком інтернету та засобів масової інформації стало важче реалізовувати нові ідеї чи методи, адже вони швидко розповсюджуються та втілюються найбільш ризиковими та амбітними підприємцями, тому для сучасних компаній є дуже важливим залишатися конкурентоспроможним. З іншого боку розвиток інформаційних технологій дає можливість постійного та безкоштовного доступу до глобальної бібліотеки, де є можливість постійно вчитися та дізнаватися про сучасні тренди та тенденції. Проте навіть при всіх недоліках мережі «Інтернет» з шахрайством, збереженням інтелектуальної власності, великою кількістю персональної інформації та іншим, його переваги при обережному використанні значно переважають всі негативні особливості.

Одною з ключових особливостей сучасної підприємницької діяльності є креативність та творчий підхід. Слід зауважити, що у наш час це є одним з визначальних факторів подальшого успіху компанії, адже для того, щоб стати кращим на ринку – потрібно впроваджувати нові, нестандартні, інноваційні рішення. Звичайно, це викликає більше ризиків, але повторюючи вже існуючі методи чи технології існує також ризик залишитись не поміченим та втратити своїх споживачів. Також суттєвою проблемою для сучасного підприємництва є період, коли компанія приходить до свого максимуму, стагнації. Крім цього серед розповсюджених проблем є те, що керівництво компанії звикає до комфортних умов, здається, що дохід буде постійним й нічого не може змінитися. Для уникнення чи подолання такої проблеми, потрібно виходити з зони комфорту, намагатися працювати, так само як і на початку кар'єри, коли почали отримувати перший дохід [7]. Саме у цей період, коли розвиток

господарства зупиняється, приходить час впроваджувати креативні, рішучі ідеї, оскільки це неодмінно призведе до змін і потенційно зможе вивести підприємство на новий рівень.

Наше життя доволі динамічне, майже кожна компанія, незалежно від місця розташування, стикається з кризовими ситуаціями, ними можуть бути: зміна влади, військові чи політичні конфлікти, економічна криза, пандемія тощо. Проте швидка реакція та вчасна переорієнтація може призвести до динамічного розвитку. Використовуючи саме креативний підхід, аналітичні здібності та цілеспрямованість, підприємці можуть суттєво підвищити свої шанси на успіх навіть у найбільш нестабільні часи [8]. Тому нині є вкрай важливим здатність швидкої адаптації до нових, непередбачуваних ситуацій. Для цього важливо сформувати команду справжніх професіоналів, варто зазначити, що сьогодні роботодавці активно розбирають на ринку праці та пропонують гарні умови для творчих, амбітних та готових працювати у команді людей, адже вони, як правило, завжди підвищують продуктивність роботи підприємства та є більш космополітичними у своїх поглядах.

Активне використання штучного інтелекту та роботів – це звичайне явище для сучасного підприємництва. Зараз прослідковується така тенденція, що компанії скорочують кількість своїх співробітників, замінюючи їх на запрограмовані машини. Вони в свою чергу можуть виконувати все більше роботи, яка раніше виконувалась лише ручною працею. Також серед переваг програмного забезпечення є виключення людського фактору, тобто підприємство може працювати з однією швидкістю, виробляти однакову кількість товарів з приблизно однаковою якістю. Техніка не потребує тепла, освітлення, належних умов праці, дружнього колективу, перерв на обід та інших умов, які необхідні для трудового резерву. Зараз штучний інтелект та використання роботів стосується не тільки виробничих підприємств, а й нашого повсякденного життя. Поступово з'являються самокеровані автомобілі, квадрокоптери, які доставляють товари з інтернет-магазинів, системи «розумний дім», які пов'язують усі електроприлади у будинку та дають

можливість управління ними зі смартфона чи планшета. У всіх цих технологіях вже присутній набір алгоритмів, який імітує поведінку людини, запам'ятовує її звички та оптимізує життя. Розробка подібних технологій і є одним із найбільш перспективних напрямів. Тенденція до автоматизації процесів зростає швидше, ніж це здається багатьом управлінцям, адже запрограмовані прилади можуть суттєво змінити спосіб виконання робіт, їх продуктивність може зрівнятися чи навіть перевищити людський ресурс.

Суспільно важливою проблемою для всього людства є питання екології. Підприємництво відіграє значну роль у питаннях охорони навколишнього середовища. Однією з умов для розвитку сучасного підприємництва є пошук шляхів для мінімізації негативного впливу на екологію. Варто зазначити, що вже найближчим часом буде створюватись позитивний тренд до створення зеленої промисловості, адже це робить його більш лояльним для споживачів, деякі країни підтримують екобізнес та створюють умови для його розвитку, інвестують чи зменшують податкове навантаження, також така діяльність створює позитивний імідж компанії та дає можливість маркетологам активніше просувати його на ринку. «Зелені та стійкі бізнес-ідеї приносять більше, ніж прибуток. Крім того, що робить світ кращим, екологічно свідомі та екологічно чисті підприємства обслуговують ринок, що швидко розвивається» [9]. Дедалі більше підприємств будуть використовувати вторинні ресурси у виробництві, розумно утилізувати відходи, під час проектування приміщень враховувати їх енергоефективність та користуватися альтернативними джерелами енергії. Отже, своєчасна переорієнтація роботи на більш відповідальне, до навколишнього середовища, виробництво товарів, може стати одним із детермінантів успіху компанії.

Отже, на сьогоднішній день, однією з ключових задач для розвитку компаній є оптимізація своєї роботи. Особливостями розвитку сучасних підприємств є:

- цифрова трансформація та збільшення електронної комерції; креативний та творчий підхід;

- здатність швидкої адаптації до кризових ситуацій; -
- відповідальне ставлення до навколишнього середовища та здоров'я людей.

- Визначальним фактором для подальшого успіху компанії стає інтелект, як людський, так і штучний, а ручна праця поступово замінюється автоматизованим обладнанням.

Без використання сучасних технологій, програмного забезпечення чи техніки – буде дуже важко залишатися конкурентоспроможним на ринку.

1.3. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток сучасного підприємництва

Науково-технічний прогрес став фундаментальною причиною для переходу підприємництва на новий етап розвитку. Крім цього, цей процес спричинив поширення глобалізації, тобто збільшення економічної інтеграції, утворення нових регіональних торговельних угод, кооперацію транснаціональних компаній тощо. Цей процес активно триває вже декілька століть, але найбільший вплив на сучасні підприємства має період, який почався з середини 20 століття. Його називають науково-технічною революцією, коли почалось поширення використання техніки, машин, автоматизації на заводах та фабриках, а роль людини у цьому процесі стала здебільше контролюючою.

Розвиток науки і техніки безпосередньо впливає на конкурентоспроможність країни, а разом із тим на якість товарів і послуг, що реалізуються. Для України, на жаль, і досі це є доволі актуальна проблема, адже у порівнянні з розвиненими країнами, ми маємо недостатньо якісне технічне оснащення на підприємствах. Розвиток економіки значною мірою

залежить від внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Відтак наявність сучасного обладнання на українських заводах та фірмах, суттєво покращить інвестиційну привабливість нашої країни. Крім цього, модернізація вітчизняних підприємств має збільшити частку експорту країни, оскільки наразі чимало нашої продукції не відповідають міжнародним стандартам якості. Для розв'язання цієї проблеми потрібно створювати наукові-освітні кластери та парки, де українські спеціалісти матимуть змогу ознайомитись з сучасною технікою, а міжнародні фахівці та консультанти зможуть представити інноваційні технології. У ширшому розумінні НТП повністю змінив спосіб та швидкість виробництва товарів, зокрема значно покращились логістичні послуги, наразі майже у будь-яку точку планети можна доставити що завгодно, за менші гроші та набагато швидше, порівнюючи навіть з минулим десятиліттям. Наука не стоїть на одному місці, прогрес постійно триває і з кожним роком з'являються нові технології, які одразу починають впроваджувати підприємства по всьому світу. Починаючи з появи з моменту обміну товару на товар, перших міст, відкриття нових торгових шляхів, появи грошей тощо. Науково-технічний прогрес можна також виділити як один із детермінантів розвитку господарської діяльності. Підтвердженням цього може бути суттєве збільшення комерціалізації протягом останніх десятиліть, стрімке збільшення ВВП країн, які спеціалізуються на промисловості, зокрема, США та Китай. Відтак у Китаї протягом останніх 50 років було побудовано сотні тисяч нових заводів. Звичайно, цьому посприяло не тільки розвиток науки та техніки, а й соціальні та політичні реформи, але значення наукового прогресу безумовно вагоме [10].

Кажучи предметно, які технології змінили світ та посприяли активному розвитку сучасного підприємництва, перш за все, я хотів би виділити появу та модернізацію інтернету для масового використання. Ця технологія відкрила абсолютно нові та значущі можливості для просування підприємства, налагодження зв'язку між споживачами та партнерами, доступ до нової інформації, власне про передові технології та їх впровадження по світу, засоби масової інформації перейшли відкрили для себе новий формат, де почали

висвітлювати актуальні новини. Незважаючи на перші спроби розробки цієї технології у середині 20 століття, його масове використання почалось не так давно, приблизно, у 2010 році суспільство отримало можливість швидкісного інтернету. По всьому світу користувачі почали реєструватися у соціальних мережах, які на сьогоднішній день є однією з ключових платформ для підприємництва та просування маркетингових стратегій. Крім цього, з'явився доступний та якісний мобільний інтернет, яким можна користуватися майже у будь-якому місці [11].

Мобільні пристрої, смартфони, планшети, годинники – за останні 10 років вийшли на абсолютно новий рівень, функціонал яких став схожим на персональні комп'ютери. Користуючись сучасними телефонами можна продати чи придбати товар, перевести грошову суму у будь-яку країну земної кулі, зберігати персональну документацію і ще скористатися чималою кількістю революційних функцій.

Підтвердженням значущості розвитку цих технологій є події останніх років. Пандемія COVID-19 змусила людство перейти на дистанційний режим, незалежно від віку, сфери діяльності чи країни. Майже всі почали активно користуватися програмним забезпеченням для відеоконференцій, робити та демонструвати презентації онлайн, вчитися дистанційно та керувати великими корпораціями. Важко уявити долю значної частки компаній без розвитку сучасних технологій, адже в умовах карантинних обмежень перехід на дистанційне навчання чи роботу зміг врятувати підприємництво по всьому світу. З розвитком інтернету з'явився цілий ряд нових ідей для стартапу, інтернет-магазини, платні освітні програми, цілі платформи, де люди викладають об'яви про продаж товарів чи надання послуг. Протягом останніх років ІТ-сфера стрімко розвинулась й дала поштовх для розвитку підприємництва у новому форматі.

Слід зазначити, що розвиток підприємницької діяльності пропорційний науково – технічному прогресу, адже наразі він безпосередньо впливає на оптимізацію робочого процесу підприємств. Розвиток науки дає можливість

швидкого трансферу технологій, а це в свою чергу дає змогу модернізувати вже існуючу техніку та виготовляти інноваційні товари – це необхідно для того, щоб компанії могли постійно підтримувати рівень попиту на свою продукцію. Якщо визначати основні здобутки НТП для підприємництва за останній час, то розвиток інтернету, мобільних пристроїв та персональних комп'ютерів є найбільш значущим. Оскільки розвиток цих технологій тягне за собою відкриття чи модернізацію інших інновацій.

Висновки до 1 розділу

Підсумовуючи, у розділі з дослідження теоретичних основ підприємницької діяльності:

1. Проаналізовано поняття «підприємництво», його сутність, види та основні принципи. У широкому розумінні та посилаючись на більшу частину визначень, можна зазначити, що підприємництво – це відповідальна, самостійна та творча діяльність, вона є надзвичайно складною та потребує особливих навичок та знань для досягнення успіху.
2. Можна зазначити, що детермінанти розвитку сучасних підприємств можуть бути різні, однак всі вони здебільше стосуються інноваційної діяльності, впровадження нових технологій, переходу до нового способу виробництва у поєднанні з нестандартними, креативними рішеннями.
3. Також було розглянуто значення науково-технічного прогресу для підприємницької діяльності. Відтак його роль є вагомою, оскільки відбувся стрімкий розвиток інформаційних технологій, електронних гаджетів та професійного обладнання в результаті

чого покращилась автоматизація та роботизація виробничих процесів, що призвело до підвищення продуктивності роботи підприємств.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

2.1. Світовий досвід ведення підприємницької діяльності: пошук факторів успіху

Підприємці завжди знаходились у пошуках детермінантів успіху, проте на сучасному етапі, особливо в постіндустріальних країнах, в умовах глобалізації та економічної конвергенції стає все важче відрізнитися. Успіхом для підприємства можна вважати ринок, де пропозиція на товари чи послуги буде відповідати попиту на них, нині таких стає все менше тому одним з факторів майбутнього успіху може бути своєчасна поява компанії.

Важливим детермінантом успіху сучасних підприємств є використання передових технологій під час ведення діяльності. Нині з кожним днем все більше країн легалізують та визнають криптовалюту, як один із видів цифрової валюти. Відповідно суспільство має можливість використовувати її як новітній засіб платежу, швидкий та анонімний, фактично у будь-яку точку світу можна переказати велику суму коштів, яку буде важко відслідкувати державі – цю особливість можна визнати як перевагу, так і недолік нової технології, адже використовуючи цю схему без державного регулювання, тіньовий сектор економіки може суттєво збільшитись. Протягом останніх років у світі набула популярності також й інвестиційна діяльність пов'язана з криптовалютою. Створено велику кількість бірж, валютно-обмінних сервісів, крипто гаманців, програмного забезпечення, обладнання тощо. Все вище зазначене фактично створює нову індустрію та серйозний поштовх у розвитку сучасного підприємництва. Розвиток цифрових валют дав можливість новоствореним компаніям залучати капітал, емітуючи власний токен, який у подальшому можна обміняти чи продати на біржі. На кшталт вже відомого IPO (Initial Public Offering), з появою та розвитком нових технологій з'явилося ICO (Initial Coin Offering). Проте первинне розміщення монет відрізняється від цінних паперів,

адже зараз практично відсутнє державне регулювання емісії криптовалюти, характерне для IPO, подібно до акцій власник куплених у компанії токенів може мати право приймати управлінські рішення, отримувати дивіденди та мати доступ до користування продуктами чи послугами підприємства [12].

Одним із найбільш вагомих детермінантів успіху сучасних підприємств є збільшення інтернет продажів та доставки товарів. Сьогодні для того щоб придбати більшість товарів не потрібно навіть виходити з дому. Тенденція до поширення такого виду підприємництва останнім часом охоплює все більше ринків та поступово удосконалюється. Відтак компанія «Amazon» стала однією з найдорожчих та найбільших світових компаній з річним виторгом у 470 млрд. доларів [13]. На початку своєї діяльності вони займалися продажом книг, але згодом поступово збільшували свій асортимент, нині платформа можна придбати електроніку, меблі, товари для дому, одяг та ще значну кількість різних категорій. Динаміка розвитку електронної комерції є однією з найшвидших серед інших форм торгівлі у світі. Протягом останніх років галузь значно змінилась, з появою смартфонів, розвитку інтернету та швидкою логістикою робити покупки стало значно легше. Особливо значний стрибок компанії, що пов'язані з інтернет продажами зробили протягом останніх років.

Retail Ecommerce Sales Worldwide, 2019-2025

trillions, % change, and % of total retail sales

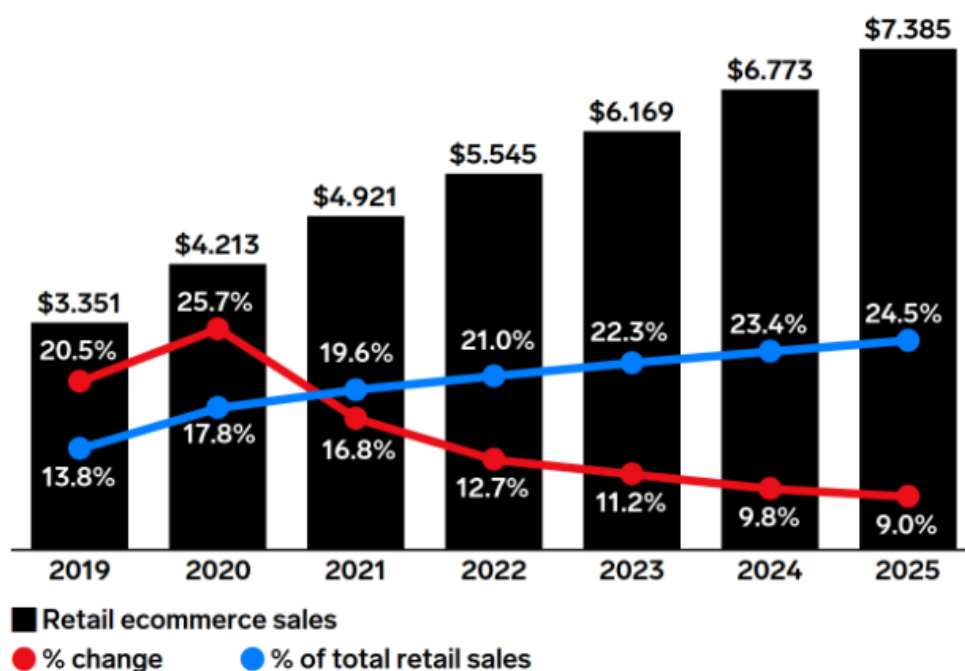

Рис.2.1 Динаміка зростання роздрібної торгівлі електронної комерції 2019-2025 рр. [14]

З цього графіку можемо побачити, що роздрібні продажі електронної комерції мають сталу тенденцію до зростання. За прогнозами аналітиків у 2025 році сумарно світові продажі становитимуть 7.385 трильйонів доларів. Крім цього, частка продажів електронної комерції буде збільшуватись відносно загальних роздрібних продажів, хоча темпи зростання поступово зменшуватимуться. Абсолютним лідером у цьому сегменті є Китай, де у 2022 році більше 50% роздрібної торгівлі реалізовується через «Інтернет». Можна зазначити, що наразі торгівля в мережі є однією з нових форм торгівлі та підприємництва, які з'явилися на тлі науково-технічного прогресу, покращення цифрових технологій та модернізації транспортно-логістичних послуг.

Сучасне підприємництво потребує сучасного просування. Нині для успішної інтернет комерції компанії використовують таргетовану рекламу. Її сутність полягає у збиранні інформації про споживача на платформі.

Уподобання, дії на сайті, реєстрація, історія пошуку тощо, подібна інформація дає можливість підібрати та запропонувати для клієнта потенційно цікавий товар чи послугу. Зараз майже на кожному сайті, як тільки ми нього заходимо нас запитують: «Чи погоджуємось ми на збереження cookie-файлів». Вони можуть бути різними, зокрема цільові, продуктивні чи функціональні. Саме ці файли збирають необхідну для компанії, сайту, платформи інформацію. Як правило, вони застосовуються для більшої персоналізації, збирають інформацію для маркетологів та рекламних партнерів. Погоджуючись на їх зберігання на різних платформах ми будемо зустрічати товари чи послуги, якими ми цікавилися останнім часом, яка, ймовірно, зможе нас зацікавити. Вся ця інформація аналізується та дає змогу сегментувати цільову аудиторію. Після цього її використовують компанії чи особи, які займаються також одним із сучасних видів підприємництва, арбітражем трафіку.

Арбітраж трафіку являє собою фактично традиційну спекуляцію. Спеціаліст цієї галузі займається просуванням певного продукту у мережі. Для цього арбітражник використовує різні платформи на яких розміщує контекстну чи таргетовану рекламу, купують рекламу у блогерів чи розсилають спам листи на пошту. Існує чимало різних маркетингових інструментів та методів просування. Фахівці цієї сфери можуть працювати по просуванню своєї замовлення за загально прийнятими правилами, створюючи правдивий та цікавий контент для досягнення своєї мети, однак є арбітражники, які створюють клікбейти, поширюють неправдиві факти, запускають масові розсилки на пошту чи СМС повідомлення. Такими методами просування зазвичай користуються онлайн-казино, букмекерські організації тощо. Ключова мета цієї діяльності полягає у якомога більшому залученні нових клієнтів для замовника, а прибуток виконавця полягатиме у різниці між витратами на розміщення реклами та об'ємах залученого трафіку для клієнта. Для ефективного та стрімкого розвитку у цій галузі потрібно мати спеціальні знання або команду з веб-дизайнерів, аналітиків, програмістів, таргетологів тощо, при

цьому успіх компанії залежать не тільки від професіоналізму спеціалістів, а й від інтуїції, логіки та креативності [15].

Крім цього, важливим є гнучкість та швидка адаптація до нових викликів. На нашу думку, яскравим прикладом такої ситуації можуть бути події останніх років. Відтак окремі підприємці змогли пристосуватися до кризи спричиненої пандемією COVID-19 та карантинних обмежень, які мали серйозний вплив на підприємницьку діяльність

Табл.2.1

Зміна статків 10 найбагатших людей світу під час пандемії коронавірусу

№	Ім'я	Персональні статки, млрд \$ (станом на март 2020)	Зміна, млрд \$ (станом на листопад 2021)	Загалом, млрд \$	Зміна у %
1	Ілон Маск	26,4	267,8	294,2	1016%
2	Джефф Безос	121,1	81,5	202,6	67%
3	Бернар Арно і сім'я	81,4	106,3	187,7	130%
4	Білл Гейтс	105	32,4	137,4	31%
5	Ларрі Еллісон	63,2	62,5	125,7	99%
6	Ларрі Пейдж	54,5	68,3	122,8	125%
7	Сергій Брін	52,6	65,7	118,3	125%
8	Марк Цукерберг	58,6	59,1	117,7	101%
9	Стів Балмер	56,5	47,9	104,4	85%
10	Уоррен Баффет	72,3	29,2	101,5	40%
	Разом	691,7	820,6	1512,3	119%

Джерело: складено автором на основі [16]

Зокрема, якщо подивитися на наведену таблицю можемо побачити, що статки найбагатших людей світу, то зможемо побачити, що сумарно вони зросли більше ніж у два рази. Це говорить про здатність підприємців швидко пристосуватися до непередбачуваних умов, а також про вдалий підбір співробітників та диверсифікацію ризиків.

З іншого боку, чимало підприємств, які не змогли швидко адаптуватися до карантинних обмежень були вимушені закритись або скоротити кількість співробітників. Тому готовність змінити вже напрацьовані механізми, пристосуватися до нових умов у разі непередбачених обставин, ймовірно, зіграє на користь підприємству.

З усього вище зазначеного можна дійти висновку, що сучасна підприємницька діяльність, знаходиться на етапі, коли переважають автоматизовані процеси та штучний інтелект. Сучасними факторами успіху підприємств у світі є: використання передових технологій та інтеграція цифрової валюти у діяльність; збільшення електронної комерції та ефективне просування діяльності з використанням таргетингової реклами; кооперація з медіабайнговими компаніями; здатність до швидкої адаптації у кризових ситуаціях. Водночас підприємці намагаються зменшувати штат своїх співробітників на користь придбання сучасного обладнання, яке зможе виконувати запрограмовану роботу, для виконання якої потрібно була безпосередня, фізична участь людей. Поширення цифрових валют фактично дало змогу відкрити нову індустрію, яка дозволяє конвертувати валюту, інвестувати, швидко та анонімно переводити великі суми грошей по всьому світу.

2.2. Сучасні тренди та детермінанти функціонування підприємництва в Україні

Підприємницька діяльність є одним із ключових драйверів економіки будь-якої країни. Як правило, більша частина цієї господарської діяльності припадає на мікро-, малі та середні за масштабами суб'єкти, адже на початку вони потребують значно менше капітальних вкладень. Для сталого розвитку

компанії у межах певної країни – необхідно вивчити її особливості, інвестиційний клімат, рівень розвитку високих технологій, природні надбання, вартістю та кваліфікацією робочої сили тощо.

Починаючи з 2014 року Україна перебуває у стані невизначеності, військові дії, які почалися на Сході країни стали суттєвою проблемою для розвитку вітчизняної економіки. Одразу відбулось погіршення інвестиційного та підприємницького клімату в державі. Іноземні компанії зменшили інвестиції через загрозу втрати своїх активів, вітчизняні компанії були змушені адаптуватися до нових умов, адже збільшилась внутрішня міграція населення та зменшилась купівельна спроможність населення. Низка підприємств опинилась на тимчасово окупованій території та були змушені припинити свою діяльність, що призвело до підвищення безробіття населення. Серйозні наслідки має часткова втрата контролю над Донецькою та Луганською областями, адже саме ці регіони до 2014 були одними з провідних у галузі важкої промисловості та відігравали значну роль для економіки України. Після початку бойових дій, підприємці були змушені шукати альтернативні рішення та на власний ризик продовжувати вести свою діяльність.

Табл. 2.2

Показники діяльності суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у 2013-2020 роках

Кількість діючих суб'єктів господарювання, одиниць	підприємства/ <i>enterprises</i>				
	усього/ <i>total</i>	великі/ <i>large</i>	середні/ <i>medium</i>	малі/ <i>small</i>	з них мікро- підприємства/ <i>of which microenterprises</i>
2013	393327	659	18859	373809	318477
2014	341001	497	15906	324598	278922
2015	343440	423	15203	327814	284241
2016	306369	383	14832	291154	247695

2017	338256	399	14937	322920	278102
2018	355877	446	16057	339374	292772
2019	380597	518	17751	362328	313380
2020	373822	512	17602	355708	307871

Джерело: складено автором на основі [17]

З цієї таблиці можна побачити, що вітчизняна економіка доволі сильно коливається, особливо значний спад був у 2014 році, десятки тисяч суб'єктів малого та мікро- підприємництва були змушені припинити свою діяльність. До 2019 року країна частково адаптувалась до нових умов та почала розвиватись. Тож нині актуальною та важливою є безпекове питання та політична стабільність країни, допоки в Україні триватимуть бойові дії та існуватиме загроза нападу – підприємницька діяльність не зможе бути стабільною та прогресивною.

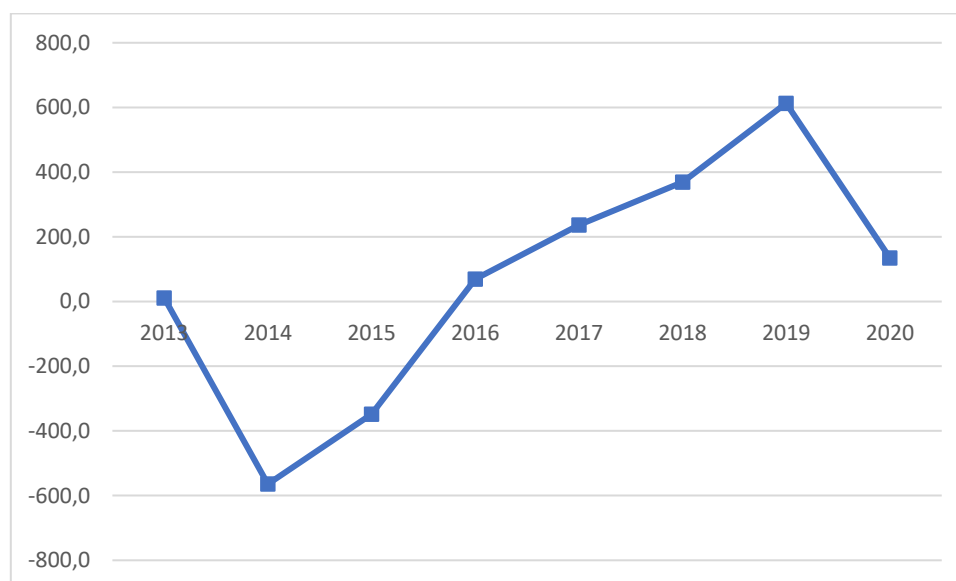

Рис. 2.2. Фінансовий результат діяльності суб'єктів підприємництва у 2013-2020 (складено автором на основі [17])

З наведеного графіку можна побачити, що за період з початку бойових дій доходи вітчизняних компаній суттєво впали. У 2014 році обсяги збитків суттєво переважали над прибутковими компаніями. Поступово ситуація почала покращуватись, у 2015 році все ще економіка знаходилась у скрутному становищі порівняно з іншими роками, проте можна прослідкувати тенденцію та

поступове збільшення прибутків підприємств. У 2019 році ситуація вже суттєво покращилась порівняно з найбільш кризовими роками, але у зв'язку з початком пандемії знову відбувалась просадка у загальному фінансовому результаті підприємств.

Наприкінці 2019 року світ охопила пандемія коронавірусу, яка з часом призвела до глобальної економічної кризи. Україна не є виключенням, протягом кількох років українці стикалися з карантинними обмеженнями, які безпосередньо впливали на підприємницьку діяльність. Тисячі компаній були змушені закритись, призупинити роботу чи скоротити штат своїх співробітників. Через світові масштаби пандемії, світове виробництво було також у скрутному становищі, що призвело до порушення світової логістики та подорожчання чи дефіциту товарів.

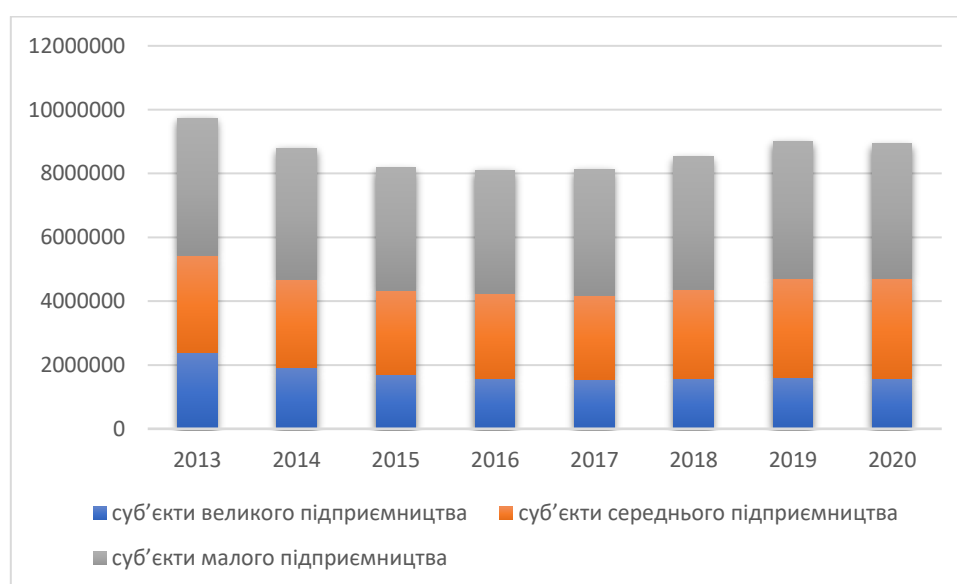

Рис. 2.3. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів великого, середнього та малого підприємництва у 2013-2020 роках (складено автором на основі [17])

Як бачимо, найбільше скорочення працівників також припадає на період 2014-2015 років, в цей час чимало людей були змушені переїжджати у більш безпечні регіони, через що втрачали робочі місця. Також у цей період почалась активна євроінтеграція України, зокрема спрощення виїзду закордон, збільшення наукової та трудової співпраці – це стало причиною втрати частини

кваліфікованих співробітників, які почали працевлаштовуватись у іноземні компанії. У 2020 році відбулось також масове скорочення робітників, проте це вже є світовим трендом. Через карантинні обмеження підприємства по всьому світу зіткнулися з новими умовами для ведення господарської діяльності, найбільш уразливими сферами стали: готельно-ресторанний, логістичний та туристичний бізнес. Україна також відчула наслідки глобальної кризи та втратила частку зайнятих осіб. На основі цих даних можна дійти висновку, що вітчизняна економіка не була готова до кризи, процес адаптації тривав кілька років. Причинами цього може бути консервативний підхід українських підприємств, відсутність автоматизації процесів та недосконалість сфери охорони здоров'я.

Серед детермінантів розвитку українського підприємництва можна відзначати його стрімку діджиталізацію. Мова йде не тільки про збільшення електронної комерції, а й про дистанційне надання адміністративних послуг державою. Останні кілька років Міністерство цифрової трансформації України активно працює над розробкою порталу «Дія», який зараз концентрує велику кількість персональних даних та надає чималу кількість послуг. Поступово цей сервіс удосконалюється та розширюється, розробники мають амбітні плани у боротьбі з бюрократією та корупцією, відтак вже найближчим часом більшість державних структур мають перейти частково чи повністю на цифровий формат. Зокрема було створено такі сервіси, як «Дія.Бізнес» та «Дія.City». Сьогодні обидва портали розміщують вкрай корисну інформацію для підприємців, допомагають розвиватися малому та середньому підприємству, дають можливість реєструвати бізнес, отримати необхідну ліцензію, сплатити податки тощо. Мінцифри планують зробити цей портал таким, що зможе дати відповіді на всі запитання майбутнім чи діючим підприємцям. Можна сказати, що подібна політика держави є детермінантом успіху компанії, адже це суттєво спрощує різні адміністративні чи бюрократичні процеси. Подібний підхід можна назвати унікальним та особливим для нашої держави, оскільки навіть

серед розвинутих країн подібні сервіси майже не зустрічаються. Окремої уваги заслуговує проєкт «Дія.City», який фактично створює нову економічну зону для бізнесу, перш за все для ІТ сектору. «Дія City — це сприятливе економічне середовище всередині країни, в якому український сектор високих технологій зможе повністю реалізувати свій потенціал і зробити український ІТ-бізнес конкурентоспроможним на міжнародній арені» [18]. Програма передбачає спеціальний правовий та податковий режими, що означає більшу уніфікацію з європейським законодавством. Податки для учасників програми будуть меншими та єдиними для всіх, незважаючи на масштаби підприємства. Передбачається, що подібна практика зможе залучити інвестиції та спросити умови ведення підприємницької діяльності.

Однією з провідних галузей України є сільське господарство. Відтак розвиток біотехнологій та машинобудування має велике значення для розвитку цієї сфери діяльності. Україна має значний потенціал у виробництві органічної продукції, крім цього, велика кількість агропідприємств у нашій країні є експортно-орієнтованими, відповідно є сенс модернізувати технологічне оснащення, інвестувати у розробку нових технологій та уніфікувати нормативно-правову базу до стандартів та параметрів ЄС. Це дасть змогу підвищити якість продукції, збільшити експорт продукції та ВВП країни. Вже сьогодні десятки сучасних підприємств використовують автоматизовану техніку для підвищення продуктивності діяльності. Зокрема, набуває популярності використання дронів для моніторингу, обробки чи аналізу ґрунтів та водоймищ. Ринок землі та сільське господарство в Україні буде й надалі розвиватись та займати левову частину експорту вітчизняних товарів, тому ми маємо закликати світових лідерів ринку відкривати свої офіційні представництва в Україні для продажу та обслуговування техніки, зокрема «John Deere», «Claas», «Case» тощо.

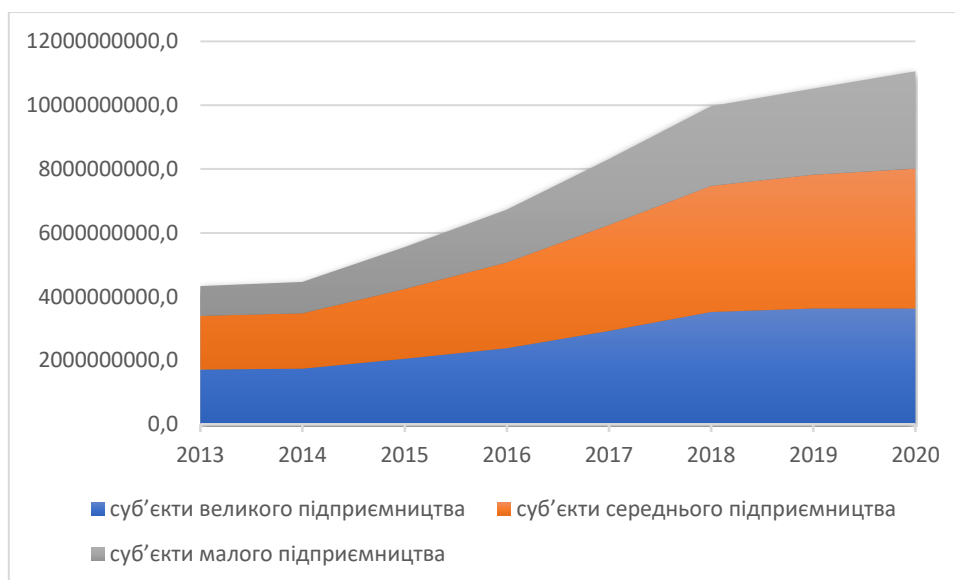

Рис 2.4. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів великого, середнього та малого підприємництва у 2013-2020 роках (складено автором на основі [17])

З даної діаграми можна побачити чітку тенденцію до зростання обсягів реалізованої продукції починаючи з 2014 року, причинами цього є підвищення валютних курсів, періодичне збільшення інфляції та подорожчання цін на товари та послуги. Ще однією з умов є переорієнтація ринків збуту та попит на вітчизняні товари. Починаючи з 2014 року Україна почала налагоджувати нові регіональні торгівельні угоди та партнерства, у зв'язку зі зменшенням торгівлі з країною-агресором. Водночас поступова тенденція до стабілізації та відкриття нових ринків, інтеграція з європейськими партнерами також сприяє збільшенню обсягів реалізованої продукції.

На завершення цього параграфу, варто сказати, що Україна має свої особливості у веденні підприємницької діяльності, протягом останніх років можна простежити певні тренди, а саме:

- частковий занепад вітчизняної економіки, зокрема зменшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності;

- коливання фінансових результатів, власне у період 2014-2015 років кількість збиткових підприємств суттєво переважала над прибутковими, після

чого до 2019 року ситуація почала стабілізуватись, диспропорція між прибутковими та неприбутковими компаніями збільшувалась, проте у 2020 році знову відбулась відчутне зменшення прибутків у підприємств.

- скорочення кількості зайнятих на підприємствах у період активних бойових дій, активізацію євроінтеграції та пандемію COVID-19

- обсяг реалізованої продукції має тренд до зростання, внаслідок ряду факторів, зокрема зміни на валютному ринку, подорожчання товарів та відкриття нових напрямів збуту.

Щодо детермінантів розвитку – нині активно відбувається цифрова трансформація, що безумовно вплине на зменшення бюрократії, посприє розвитку малого та середнього підприємництва та підвищить конкурентоспроможність держави на міжнародній арені.

Також одним із визначальних факторів для розвитку підприємництва є стабілізація ситуації, як ми можемо побачити у період 2016-2019 роки поступово країна почала відновлювати економіку, залучити іноземні інвестиції та покращувати фінансові результати

Безпосередньо фактором розвитку є відкриття нових логістичних маршрутів та інтеграція з міжнародними компаніями. Оскільки зараз Україна значно зменшила товарооборот росією нам вкрай необхідно знайти нові ринки збуту для вітчизняної продукції. Водночас зі збільшенням європейської інтеграції та кооперації із західними партнерами ми маємо можливість впроваджувати нові стандарти якості у виробництво та підвищувати попит на український експорт.

Розвиток сільського господарства та промисловості, відносно дешева робоча сила та вигідне географічне положення – дає Україні можливості для розвитку та відрізняє від інших країн. Також одним із детермінантів успіху суб'єктів малого підприємництва залишається спрощена система оподаткування (ССО). Вона була запроваджена у 1999 році, проте й досі

залишається актуальною, адже ССО не тільки зменшує податкове навантаження, а й дозволяє не вести повний бухгалтерський облік, що дозволяє економити час та витрати на бухгалтерські послуги.

2.3. Проблеми розвитку підприємництва у вітчизняній економіці

На шляху до розвитку вітчизняної економіки та підприємництва, Україна стикається з низкою факторів та проблем, які уповільнюють цей процес. Умовно їх можна поділити на декілька категорій:

- Довготривалі чи фундаментальні проблеми, які заважають нашому розвитку протягом багатьох десятиліть
- Стихійні проблеми, тобто події, які відбуваються протягом останніх років.

Протягом останнього десятиліття у середині та навколо України відбуваються серйозні структурні зміни, які з одного боку стаються на заваді нашому розвитку, а з іншого – ми можемо спостерігати процес міжнародної економічної інтеграції та збільшення взаємодії з країнами Заходу.

Однією з найбільш вагомих проблем української економіки є відсутність належного моніторингу та контролю над суб'єктами підприємницької діяльності. Власне через це ми стикаємось з монополізацією низки сфер діяльності, а також корупційними схемами, з розкраданням бюджету чи неефективним його використанням. Крім цього подібна ситуація негативно впливає на притік іноземних інвестицій, адже немає гарантій та довіри до нашої країни, що надані кошти у повному об'ємі будуть реалізовані належним чином. Однією з актуальних проблем є диспропорція між розвитком регіонів країни.

Сьогодні, на жаль, можлива ситуація, коли регіональні бюджети населених пунктів розкрадаються, внаслідок чого інфраструктура країни розвивається занадто повільно.

Наступною перешкодою для розвитку української економіки є застаріла нормативно-правова база, стандарти якості, методи боротьби з корупцією, податкова система тощо. Тобто принципи за якими функціонує держава значною мірою залишились ще з радянських часів. Подібні проблеми стають проблемою на шляху до міжнародної економічної інтеграції, адже система не відповідає стандартам розвинутих країн. Крім цього, Україна потребує активної та дієвої боротьби з корупцією, тому законодавство має бути уніфіковане, наприклад, до європейського. Ще однією проблемою для розвитку економіки, яка є наслідком застарілих механізмів державного управління є величина тіньового сектору економіки. Недосконалість податкової системи, нормативно-правової бази та судової системи дає можливість підприємцям уникати сплати податків чи приховувати реальні фінансові показники.

Відсутність високотехнологічних підприємств робить країну менш конкурентоспроможною на світовому ринку. Більшість ключових галузей працюють з високим рівнем бюрократії та використовуючи застарілі технології у виробництві. Як наслідок підприємницька діяльність країни працює неефективно, а якість товарів суттєво поступається імпортним аналогам. Більшість вітчизняних компаній намагаються уникати використання штучного інтелекту чи автоматизації, перш за все, через відсутність кваліфікованих спеціалістів, які могли б обслуговувати сучасну техніку. Причиною цього може бути застарілість науково-освітньої галузі, брак наукових парків та якісного трансферу технологій. З іншого боку, кваліфіковані спеціалісти, що знаходяться в Україні змушені працевлаштовуватись у іноземні компанії, через кращі умови та вищі заробітні плати. Зокрема, у післявоєнний період існує ризик втрати певної кількості українських фахівців через нестабільну ситуацію та гірше економічне становище держави. Тому уряд має розробити чітку

стратегію залучення високих технологій в країну, а також створити сприятливі умови для працевлаштування у вітчизняні компанії.

Під час впровадження передових технологій варто пам'ятати про відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Екологічна ситуація в країні не є досконалою, в Україні мало розвинена інфраструктура для електричних транспортних засобів, велокультура та ефективне використання альтернативних джерел енергії. На сьогоднішній день підвищення екологічності підприємств суттєво впливає на імідж країни та компаній на зовнішньому ринку. Актуальною є проблема залежності від російських енергоносіїв, проте зараз суспільство активно вивчає потенціал природних джерел енергії, що у перспективі призведе до зменшення використання нафти, газу тощо. Україна має велику кількість природних ресурсів та вдале географічне положення, тому варто приділити увагу виробництву біоопалива та біоінженерії, адже це неодмінно призведе до заощадження бюджету підприємств та країни в цілому. Безумовно, сьогодні важко повністю задовольнити потреби країни альтернативними джерелами енергії, проте у локальних місцях, наприклад, для освітлення вулиць – це може призвести до відчутної економії бюджету. Крім цього, важливо також популяризувати екологічне підприємництво в країні, удосконалювати нормативно-правове регулювання використання відповідних технологій.

У цьому параграфі було розглянуто актуальні проблеми вітчизняної економіки, які фактично не стосуються проблем останнього десятиліття, а є фундаментальними для України. Слід відзначити наступні актуальні проблеми державної економіки:

1. відсутність належного моніторингу та контролю над державними витратами та діяльністю суб'єктів господарювання;
2. Застарілі методи управління країною, недосконалість нормативно-правової бази та радянські принципи управління;
3. брак інновацій та передових технологій у виробництві;

4. неефективне використання природних ресурсів.

Власне через ці та інші проблеми розвиток української економіки частково або повністю зупиняється. Більшою мірою вони є взаємозалежними, наприклад, зменшуючи рівень корупції інші проблеми буде значно легше та швидше вирішувати.

Висновки до 2 розділу

Таким чином, у цьому розділі нами було проаналізовано детермінанти успіху сучасних світових підприємств.

1. Інновації, нові ідеї та підходи, що впроваджуються країнами для розвитку чи масштабування своїх компаній. Нині значний вплив на розвиток підприємств має використання штучного інтелекту, зокрема його впровадження у сферу електронної комерції стало фактично каталізатором нового етапу для усієї галузі.
2. Підприємницька діяльність в Україні також має свої особливості та детермінанти розвитку. Протягом останніх років діджиталізація вийшла на новий рівень, суттєво пришвидшилось надання адміністративних послуг та зменшилась бюрократія, що особливо відчутно для малого та середнього підприємництва країни.
3. На жаль, вітчизняна економіка сьогодні переживає свій найважчий період у цьому столітті, ми змушені адаптуватися до військових дій, які суттєво порушили всі механізми цієї системи. Серйозного удару завдала також пандемія COVID-19, більшість підприємств тривалий час не могли адаптуватися до нових умов, через що, кількість діючих суб'єктів господарювання та кількість зайняти відчутно зменшились відносно

попередніх років. Через нестабільну ситуацію коливання відбуваються у фінансових результатах підприємств, прибутковість компанії протягом останнього десятиліття знаходились на етапі стійкого зростання лише у період 2016-2019 років.

4. Щодо детермінантів розвитку вітчизняного підприємництва ними на сьогоднішній день є: стабілізація безпекової ситуації, адаптація до нових умов, збільшення діджиталізації та популяризації ІТ- сфери, ефективне використання аграрного потенціалу країни.
5. Найбільш вагомими проблемами сучасного підприємництва є: відсутність належного моніторингу за діяльністю підприємств та використання бюджетних коштів; наслідки радянського минулого, яке досі відображається у застарілих законах, стандартах та принципах; Використання застарілих технологій на підприємствах та відсутність трансферу високих технологій; Неефективне використання природних ресурсів України.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

3.1. Ризики впровадження нових детермінантів у підприємницьку діяльність

Впровадження нових детермінантів у підприємницьку діяльність насамперед передбачає використання високих технологій, штучного інтелекту, роботів та автоматизованої техніки на підприємствах. Майже завжди зміна звичних умов, початок використання чогось нового викликає занепокоєння через можливі непередбачувані наслідки. Ризики від впровадження нових детермінантів компаніями, безпосередньо залежить від темпів розвитку науково-технічного прогресу. Сучасна конкуренція змушує підприємців прибігати до новаторства та креативу задля збільшення ефективності та продуктивності діяльності. Тому серед компаній починається «гонка» з впровадження креативних та інноваційних рішень, проте одна із загроз полягає саме у поспішній інтеграції високих технологій у вже налагоджений робочий процес.

Трендом останнього десятиліття є активна розробка та використання штучного інтелекту компаніями по всьому світу. Перспективи та ризики від ШІ знаходяться приблизно в балансі, сьогодні вчені знаходяться лише на «екваторі» розробки цієї технології, проте суспільство вже замислюється над питаннями, що можуть виникнути у майбутньому. Еволюція почалась з розробки «штучного обмеженого інтелекту» можливості якого знаходились на рівні з немовля, тобто технології були здатні виконувати базові, прості речі, наприклад, клімат контроль у приміщеннях чи автомобілях, який може підтримувати задану, комфортну для споживача температуру. Наступною стадією є «сильний штучний інтелект» - це етап на якому ми знаходимось зараз, умовно він відповідає рівню розвитку дорослої людини. Здатний помічати та самостійно вирішувати помилки, виконувати більш складні, багатоетапні дії.

Після цієї стадії еволюція дійде до «суперінтелекту», який буде перевершувати людські здібності [19]. Ключова загроза полягає у здатності контролювати технології у період, коли розвиток дійде третьої стадії. Вже сьогодні суспільство активно використовує безпілотні автомобілі, дрони, самокеровані потяги, системи «розумний дім», велику кількість виробничого обладнання. Усім цим активно користуються люди по всьому світу, але оскільки розвиток ШІ зараз знаходиться на загальному рівні, важко сказати що подібні технології є абсолютно безпечними та протестованими за всіма можливими сценаріями. Наприклад, електроніка самокерованого автомобіля дала збій – це з великою ймовірністю може призвести до загиблі пасажирів чи людей поруч. Так, існує чи мало функцій, які допомагають керувати автомобілем, проте система може дати збій, що ймовірно призведе до аварії. Актуальним стає питання впровадження ШІ у військову промисловість, що також має низку ризиків безпосередньо пов'язаних з безпекою суспільства. Знову ж таки ключовою проблемою є питання здатності контролювати зброю масового ураження. Для уникнення катастрофічних наслідків країни мають розробити чітку концепцію у виробництві та модернізації автоматизованого озброєння.

Наступним ризиком є прискорений процес автоматизації виробництва. Техніка поступово впроваджується на сучасних підприємствах та може виконувати все більше завдань, тим самим зменшуючи роль робочої сили у виробництві. Сьогодні передові компанії борються за підвищення продуктивності роботи, а її можна досягти застосувавши саме запрограмоване обладнання, яке може працювати безперервно, воно не потребує обідньої перерви, вихідних тощо. Якість роботи є стандартизованою та не залежить від людського фактору. Подібна тенденція стає загрозою для збільшення безробіття та втрату попиту на низку спеціальностей. Водночас країни мають знаходити кваліфікованих співробітників з обслуговування передової техніки, тому університети мають змінити учбову програму з урахуванням світових тенденцій. Крім цього, тренд до збільшення автоматизації унеможливорює креативний, творчий підхід майстра у виробництві – це може спричинити

падіння попиту на товари масового збуту на користь локальним виробництвам, які втілюють нестандартні рішення. Також існує загроза витіснення з ринку компаній з меншим капіталом, що призведе до монополізації окремих ринків. Така ситуація можлива, через значну вартість якісного обладнання для підприємств, менші компанії можуть не витримати конкуренції та піти з ринку.

Іншою загрозою є збереження персональних даних, комерційних таємниць підприємства та кібербезпека у цілому. В умовах активної діджиталізації постає проблема захисту інформації від хакерських атак. З розвитком інтернету, соціальних мереж, баз даних обсяг інформації стрімко зростає, сьогодні ми живемо в так звану «Big Data» епоху. Вже сьогодні існують тисячі сервісів, які зберігають особисту інформацію своїх користувачів, наприклад, інтернет-банкінг чи сервіси з надання адміністративних послуг. Також з'являється тренд до користування різними охоронними системами, які також збирають інформацію про ваше житло, рух у приміщенні, відкриття чи закриття входних дверей, тощо. В Україні подібний сервіс надає компанія «Ajax Systems», компанія має свій застосунок, де користувачі створюють свій власний профіль у якому з'являється уся необхідна інформація про приміщення власника системи. Володіючи подібною інформацією зловмисники можуть відслідковувати переміщення людей та скористатися моментом для пограбування оселі власників системи. Схожою є ситуація з супутниковою охороною авто, володіючи певною інформацією зловмисники можуть користуватися нею у власних цілях. Також на підтвердження тези про можливі ризики пов'язані з кібербезпекою можна навести ситуацію з угрупованням «Анонімус» та компанією «Nestlé» на початку 2022 року. "Колектив Anonymous опублікував базу даних найбільшої у світі харчової компанії Nestlé. Витік становить 10 ГБ даних — електронна пошта, паролі, бізнес-клієнти Nestlé тощо" [20]. Ця ситуація підтверджує вразливість захисту комерційних даних компаній та змушує переосмислити кібербезпеку в цілому для підприємницької діяльності, адже у цьому полягає велика відповідальність та постійна загроза частково чи повністю зупинити

розвиток підприємства. Хакери по всьому світу не припиняють працювати над створення нового програмного забезпечення для ураження інтернет-середовищ, тому ризики пов'язані з конфіденційністю тільки зростатимуть.

Не можна забувати про можливі ризики пов'язані з охороною навколишнього середовища. Прогрес розвитку промисловості призвів до прискореного забруднення природи, підприємці у певний проміжок часу сконцентрувало свою на підвищенні об'ємів збуту товарів, відкривали нові ринки та меншою мірою зважали на екологічну безпеку. Останнім часом все ж таки ситуація почала змінюватись, країни з розвинутою економікою почали розробляти міжнародні стандарти та концепцію виробництва товарів, які не будуть шкідливими для природи. Яскравим прикладом може бути машинобудування, де вже сьогодні чимало світових брендів переходять до виробництва електричних чи водневих транспортних засобів. При цьому кількість продажів на електрокари постійно зростає, тобто населення стає більш відповідальним до споживання.

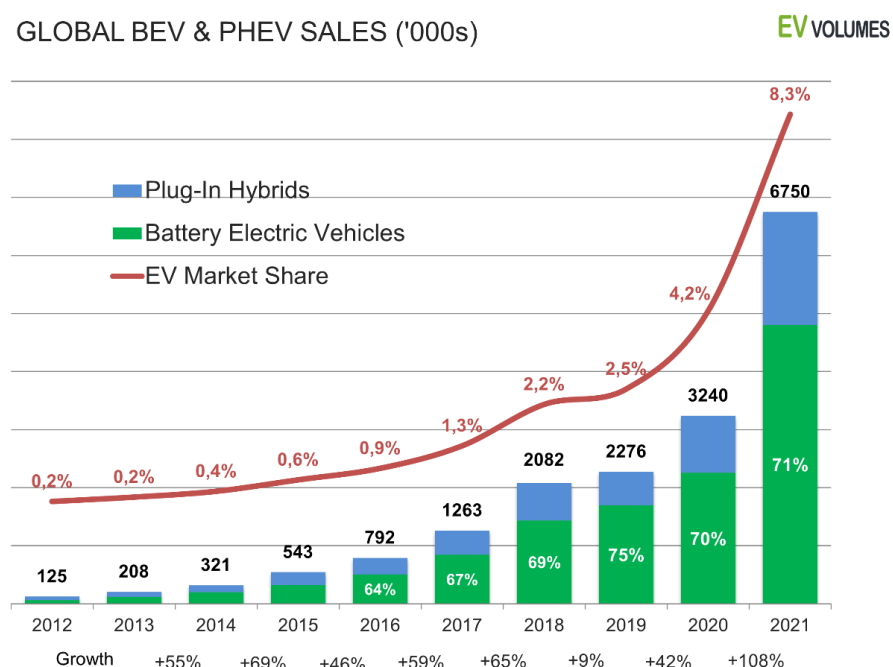

Рис.3.1. Кількість продажів гібридних та електрокарів з 2012 по 2021 рр.

[21]

З графіку видно, що продажі автомобілів з електричним або гібридним двигуном з кожним роком невідмінно зростають. Розвиток цієї технології вплинув на появу нових ідей для підприємництва, зокрема з'явився прокат електросамокатів, спеціальна складська техніка, яка дозволяє працювати у приміщеннях та не забруднювати повітря вихлопними газами та заощаджувати на дизелі чи бензині, служби доставки почали використовувати мопеди з двигуном нового типу. Щодо детермінантів, які плануються впроваджуватись у найближчому майбутньому – невідомо шкідливим чи корисним буде їх вплив на навколишнє середовище, проте ми маємо контролювати вчених та розробників для того, щоб не допустити екологічної катастрофи на Землі.

Однією з можливих загроз є збільшення розриву між країнами з розвинутою економікою та слаборозвинутими. Як правило, високі технології, найбільш кваліфіковані вчені та спеціалісти працюють у індустріальних країнах, тому нові детермінанти успіху, скоріш за все, спочатку з'являться там. Рушійною силою економіки є забезпечення конкурентного середовища та недискримінаційних умов ринку. Нові детермінанти впроваджені у економічно розвинутих країнах можуть зробити бідні країни лише джерелом сировини та дешевої робочої сили, що суттєво уповільнює економічну конвергенцію. Крім цього, подібні зміни можуть призвести до проблем міграції та урбанізації. Різниця між рівнем життя у сільській місцевості та індустріальних центрах може збільшуватись, тому люди будуть вимушені переїжджати у пошуках кращого життя. Аграрні країни можуть втратити інвестиційну привабливість, тому технології мають розвиватися пропорційно по світу та впроваджуватись у різні галузі промисловості та сільське господарства.

Отже, впровадження нових детермінантів у сучасне підприємництво безпосередньо пов'язано з технологічним розвитком та їх доступністю. Слід зазначити, що перехід до нових технологій та методів, новаторство має низку ризиків та може мати непередбачувані наслідки, як для компаній так й для суспільства в цілому, а саме:

1. Контроль над майбутнім «суперінтелектом» та питання безпеки пов'язані з використанням штучного інтелекту;
2. Процеси автоматизації, та як наслідок збільшення безробіття;
3. Відсутність креативу та творчості у виробництві з настанням повної стандартизації виробництва;
4. Кібербезпека та захист персональних даних;
5. Негативний вплив на екологію;
6. Збільшення диспропорцій у розвитку між аграрними та постіндустріальними країнами.

Будь-яка технологія перш ніж вийти на масовий ринок має бути ретельно протестована. Процеси автоматизації та використання ШІ сьогодні викликають найбільше побоювань, адже потенційно можуть призвести до серйозних структурних змін у науково-освітній галузі та добробуті населення.

3.2. Шляхи підвищення ефективності розвитку підприємництва в Україні

Україна має значний потенціал для розвитку, оскільки має низку конкурентних переваг серед інших країн. Проте сьогодні ми стикаємось з низкою перешкод на шляху до очікуваного розвитку, ними є як зовнішні загрози, так й чимало внутрішніх проблем, які уповільнюють цей процес. Тож необхідно розробити чітку стратегію удосконалення вітчизняної економіки та підприємницького середовища. Для цього необхідно доклади зусиль не тільки керівництву держави, а й всьому населенню України в цілому, оскільки кожен з нас має бути зацікавлений у прогресі країни.

Бойові дії на теренах країни та пандемія COVID-19 є серйозними причинами для стагнації чи занепаду економіку, проте у найближчому майбутньому ми подолаємо ці перешкоди, але залишаться одвічні недоліки вітчизняної системи. Одним із таких є відсутність належного моніторингу та ефективної роботи контролюючих органів. Сьогодні й у післявоєнний період очікується надходження коштів на відновлення та підтримку інфраструктури, підприємництва, фінансових установ тощо. Країні вкрай необхідно розробити чітку концепцію нагляду за оборотом бюджетних коштів та збільшити продуктивність їх використання. Коли Україна зможе зупинити розкрадання та марнотратство бюджету – нас неодмінно очікує розвиток та покращення інвестиційного клімату. Те саме стосується роботи Антимонопольного комітету України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та інших контролюючих органів. Нам необхідно проаналізувати найкращі світові практики боротьби з монополіями та підібрати найбільш сприятливу для вітчизняних умов стратегію. Держава має створити вигідні та конкурентні умови для всіх учасників ринку. Методами вирішення цієї проблеми може бути: створення незалежних контролюючих органів, залучення суспільства до контролю над витратами бюджету країни чи окремого населеного пункту, підвищення ефективності роботи АМКУ.

Одним із методів підвищення ефективності розвитку сучасного підприємництва є вступ до ЄС. Україна вже давно обрала проєвропейський курс, проте повноправне членство у союзі дасть стимул для розвитку держави, адже для того, щоб посилити велику європейську родину ми маємо відповідати низці стандартів. На шляху до вступу ми маємо перейняти найкращі світові практики боротьби з корупцією; уніфікувати нормативно-правову базу до сучасної європейської, яка створить прозорі та зрозумілі норми для ведення підприємницької діяльності; створити належні умови для надходжень прямих іноземних інвестицій; зменшити частку тіньового сектору економіки; тощо. Україна має підвищити свою конкурентоспроможність для того, щоб бути

економічно привабливою для решти членів ЄС. Крім цього, важливо забути про радянське минуле країни та нарешті відповідати сучасним трендам у підприємницькій, соціальній, політичній діяльності. «Багато регуляцій та інституцій побудовані за стандартами ще Радянської України. Наприклад, Трудовий кодекс був ухвалений у 1970х. Також потрібно спростити Податковий кодекс (найбільше українські підприємці скаржаться на адміністрування податків). Регуляції потрібно привести у відповідність до стандартів ЄС» [22]. Сучасне підприємництво має відповідати сучасним реаліям та світовим трендам, методи ведення господарської діяльності мають оновлюватись та впроваджуватись у реальні кейси. Останнім часом Україна активно реалізовує програму «держава у смартфоні» - подібні програми є позитивним кроком уряду до розвитку економіки та підприємництва. Керівництво країни має запросити конкретні умови для майбутнього вступу та поступово, але рішуче проводити реформування системи.

Сьогодні передові країни об'єдналися навколо України, тож ми маємо можливість співпрацювати у різних програмах для розвитку та модернізації вітчизняних підприємств. Важливим кроком для розвитку сучасного підприємництва є доступ та можливість обмінюватись досвідом у питаннях високих технологій. Україна має доволі потужну ІТ спільку, представники якої є більш мобільними, космополітичними та затребуваними на світовому ринку праці. На жаль, через російське вторгнення мільйони людей були змушені покинути країну й зараз існує ризик, що кваліфіковані спеціалісти, студенти та цілі компанії поїдуть з України назавжди. Тому завданням українського уряду у післявоєнний період є створення умов для заохочення біженців повернутися в країну та працювати на користь держави. Окремі нариси модернізації низки галузей з використанням ШІ були затверджені ще у 2020 році. Кабінетом міністрів було прийнято концепцію щодо розвитку та інтеграції штучного інтелекту одразу щодо 9 галузей, де має відбуватися технологічна трансформація та перехід до використання передових технологій.

Передбачається, що для реалізації цього плану держава планує залучити мільярди інвестиції, які у подальшому інтегруються у різні сектори економіки [23].

Рис. 3.1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні [23].

На цьому графіку безпосередньо можна побачити план модернізації 9 галузей у яких планується використання штучного інтелекту. Під час затвердження було визначено кінцевий термін реалізації концепції до 2030 року, проте, скоріш за все, через пандемію та війну дедлайн може посунутись. Водночас є ймовірність, що після нашої перемоги процес інтеграції високих технологій у різні галузі буде прискорений. Для сучасного підприємництва ця ініціатива матиме наступні можливості:

- «оптимізація діяльності суб'єктів господарювання, скорочення витрат, здобуття конкурентної переваги, зростання прибутку від впровадження та споживання інновацій, збільшення продуктивності у

результаті автоматизації процесів та посилення вже наявних трудових ресурсів за допомогою технологій штучного інтелекту;

- суттєве підвищення якості управлінських рішень, поліпшення якості адміністративних послуг, які надаються громадянам та бізнесу, зменшення корупційного впливу, становлення сервісно орієнтованої державної політики» [24].

Також одним із можливих методів підвищення ефективності розвитку сучасних підприємств є збільшення технологічний та інноваційних центрів на теренах країни. В Україні бракує закладів, де можна було б вивчати програми МВА, а також платформ з можливістю залучати та обмінюватись досвідом з іноземними колегами для підвищення кваліфікації підприємців.

Важливим кроком на шляху до підвищення ефективності сучасних підприємств є ефективне використання наявних природних ресурсів. По-перше, це екологічно безпечно та підвищує привабливість та імідж країни для іноземної спільноти. По-друге, дуже часто товари з використанням природних матеріалів є дешевшими, більш ефективними та безпечними для здоров'я населення. Світова тенденція вказує на те, що підприємства поступово переходять на безпечні для навколишнього середовища технології. Однією з перспективних галузей України, де потрібно впроваджувати здобутки науко-технічного прогресу є виробництва біопалива, сонячних панелей та електроенергії використовуючи альтернативні джерела енергії. Держава має сприяти та підтримувати розвиток цієї галузі та встановити чіткі стандарти у межах «зеленого» тарифу. Використовуючи весь потенціал біоенергетичних ресурсів в Україні ми зможемо: побудувати нові підприємства, запровадити сучасні, передові технології, забезпечити чималу кількість робочих місць, зекономити близько 30 млрд. грн. на рік від використання традиційного теплопостачання та гарячої води [25].

Отже, у цьому розділі було запропоновано рекомендації щодо оптимізації розвитку підприємницької діяльності в Україні, ними безпосередньо є:

1. Реформування контролюючих органів та збільшення контролю над використанням державного чи місцевого бюджету, а також щодо діяльності суб'єктів господарювання, для зменшення монополізації ринку та тіньового сектору економіки. Шляхом створення нових моніторингових комісій, інтеграції кращих світових практик, долучення суспільства до контролю над владою.
2. Вступ до ЄС з одночасним удосконаленням нормативно-правової бази, стандартів якості, перехід від застарілих, радянських технологій до сучасного, цивілізованого управління країною. Уряд має запросити чіткий перелік необхідних реформ для вступу у союз. Для українського підприємництва – це буде гарним стимулом для розвитку та кооперації з міжнародними компаніями.
3. Інтеграція передових технологій у ключові сфери діяльності. Активна участь у трансфері високих технологій та впровадження сучасного обладнання на вітчизняних підприємствах. Для цього варто створювати нові наукові парки, бізнес-школи, запрошувати міжнародних експертів для обміну досвідом.
4. Раціональне використання природних ресурсів та популяризація розвитку екологічного підприємництва в країні. Шляхом удосконалення нормативно-правової бази та часткового використання державою альтернативних джерел енергії для інфраструктурних об'єктів.

3.2.1. Перспективи сучасного вітчизняного підприємництва

Українська економіка та підприємницька діяльність, як одна із її складових має значний потенціал для розвитку, проте для його реалізації, перш за все, потрібно досягти миру, безпеки та повернення тимчасово окупованих територій. Відтак Україна має все необхідне для стрімкого та сталого розвитку: кваліфікованих співробітників, що користуються попитом у розвинутих країнах та працевлаштовуються у найбільші компанії; велику кількість природних копалин; вигідне географічне розташування; туристичний потенціал, зокрема, узбережжя Криму, яке має стати оазисом для розвитку готельно-ресторанної галузі; тощо.

Україна має потенціал та досвід у побудові успішних фінансово-кредитних установ. Інтернет-банкінг в Україні нині відповідає всім потребам та має гарний функціонал, що допомагає підприємцям у роботі. Зокрема, вітчизняний цифровий-банк «monobank» у січні 2022 року у тестовому режимі запустили проект «mono invest», який дозволяє торгувати акціями безпосередньо зі смартфона. Подібні технології роблять інвестиційну діяльність доступною та водночас підтверджують професіоналізм українських розробників програмного забезпечення. Одним із факторів розвитку ІТ-індустрії в Україні є доступні ціни на користування інтернетом.

Відповідно серед обраних країн ціни на користуванням інтернетом у нашій країні є найлояльнішими. Громадяни України також мають доступ до високошвидкісного інтернету, його щомісячна вартість користування, у середньому, становить - 200 грн, що значно менше ніж у більшості країн. Крім цього, у 2022 році Україна отримала тисячі терміналів «Starlink», які можуть забезпечувати населення, підприємства та суб'єкти критичної інфраструктури високошвидкісним супутниковим інтернетом. Вони є особливо ефективними на територіях, де тимчасово чи повністю відсутнє покриття.

Після закінчення бойових дій нам доведеться відбудовувати чимало інфраструктурних об'єктів, які були частково чи повністю зруйновані. Тому перспективи для розвитку, одними з перших, матиме сфера будівництва та ремонту. Якщо враховувати всіх учасників цього ринку, а ними є: державні та приватні забудовники, оптово-роздрібні продавці будівельних матеріалів, виробники, майстри, архітектори та дизайнери виходить досить великий сектор економіки. Власне завданням для підприємців є пошук найбільш оптимальних та технологічних рішень у аспектах відбудови країни, тоді як держава має створити належні, рівні умови, які дадуть змогу залучити усіх бажаючих до цього процесу. Під час цього масштабного проекту важливо не допустити розповсюдження корупційних схем, наприклад, участь невеликої кількості заангажованих компаній, які розділять між собою державні замовлення. Наразі уряд може розробити стратегію щодо залучення якомога більшої кількості представників малого та середнього бізнесу для участі у відкритих тендерах на конкурентній основі.

Слід зазначити, що країна має свої особливості та детермінанти для майбутнього розвитку, за останні кілька років суттєво прискорився розвиток ІТ сфери, інтернет-банкінгу та сервісів з надання адміністративних послуг. Однією з причин цього є якісний та доступний «Інтернет». Крім цього, зараз ми маємо доступ до швидкісного супутникового інтернету, що дає можливість для застосування нових сервісів віддалених від міської інфраструктури місцях. Вже найближчим часом перспективи очікують сферу будівництва, відтак необхідно використати якомога продуктивніше потенціал вітчизняних підприємств.

Висновки до 3 розділу

Отже, у цьому розділі було розглянуто основні ризики, які можуть бути пов'язані з використанням нових детермінантів у сучасному підприємстві. З цього приводу можна зазначити, що людство має бути обережним та враховувати загрози, які може спричинити науковий прогрес та новий підхід до ведення господарської діяльності.

1. Найбільші ризики пов'язані з використанням штучного інтелекту та контролю над «суперінтелектом», який може переважати людські здібності.
2. Автоматизація роботи, адже вона може спричинити нові соціальні проблеми, наприклад, з диспропорцією зайнятості чи збалансованого розповсюдження високих технологій по світу.
3. Ризики пов'язані з захистом наявної інформації у закритих базах даних, персональної інформації, комерційних та державних таємниць тощо.
4. Загрози негативного впливу на навколишнє середовище.

Крім цього, було розглянуто перспективи та шляхи вдосконалення сучасного підприємництва в Україні. На жаль, сьогодні існує певна невизначеність щодо подальших дій, наразі потрібно зосередитися на збереженні якомога більшої кількості робочих місць та суб'єктів господарської діяльності в цілому. Вже зараз потрібно міркувати, щодо подальшого розвитку економіки та оптимізації підприємницької діяльності країни, тому пропонується розглянути такі рішення:

- оцінити діяльність контролюючих органів
- оновити законодавчу базу до стандартів ЄС
- залучити та розвивати інноваційну діяльність в країні
- ефективно використовувати природні ресурси

Кажучи про післявоєнний період маємо надію стикнутися зі стрімким розвитком та численними фінансовими та інвестиційними надходженнями до бюджету країни. Правильне використання майбутніх інвестицій обов'язково призведе до розвитку сучасного вітчизняного підприємництва та економіки в цілому.

ВИСНОВКИ

У цьому дослідженні було визначено та проаналізовано основні детермінанти розвитку сучасного підприємництва. Під час написання не використовувались застарілі джерела інформації, окрім незначної частини теоретичного блоку. Відтак викладений матеріал відповідає сучасним світовим й вітчизняним трендам та проблемам.

Відповідно до поставлених завдань дослідження було:

1. Визначено та класифіковано терміни «підприємництво» та «бізнес», встановлено види та ключові принципи діяльності. Отже, підприємництво – це господарська діяльність, яка здійснюється особою-підприємцем для досягнення економічних чи соціальних цілей, відрізняється від «бізнесу» більш складною організацією та новаторством. Основними видами є: комерційне, виробниче та фінансово-кредитне підприємництво
2. На основі використаних джерел було зазначено досвід передових країн світу. З чого можна зробити висновок, що сучасними особливостями є: збільшення діджиталізації; швидка адаптація до криз; креативний та нестандартний підхід; відповідальне ставлення до навколишнього середовища; інтеграція штучного інтелекту у виробничі процеси.
3. Ідентифіковано розвиток науково-технічного прогресу та його вплив на розвиток підприємницької діяльності. Власне з зазначеного виходить, що НТП є основою для розвитку підприємництва, адже більшість детермінантів безпосередньо пов'язано з удосконаленням чи появою технологій.
4. Відповідно до практичної частини дослідження, було описано найбільш поширені сучасні методи підвищення ефективності діяльності підприємств. Власне такими безпосередньо є: здатність швидкої адаптації до непередбачуваних ситуацій та світових криз;

збільшення електронної комерції та діджиталізації; використання сучасних маркетингових методів просування, а саме сегментація споживачів, робота з цільовою аудиторією та таргетинговою рекламою; впровадження можливості цифрових розрахунків із застосуванням криптовалюти.

5. Визначено особливості та конкурентні переваги українського підприємництва. Відтак на основі використаної статистичної інформації було оцінено вплив подій останніх років на економіку країни. Більшість розрахованих показників: кількість діючих суб'єктів господарювання, фінансовий результат, обсяг реалізованої продукції та кількість зайнятих працівників вказують на тимчасовий занепад економіки у зв'язку з бойовими діями та пандемією COVID-19. Наразі на процес розвитку підприємницької діяльності безпосередньо впливає стабільність та безпека в країні, а також кооперація з новими партнерами України. Водночас країна веде активну роботу на шляху до діджиталізації надання адміністративних послуг, що дає можливість для розвитку малого та середнього підприємництва, а також зменшує корупційні та бюрократичні процеси.
6. Виокремлено деякі проблеми розвитку вітчизняного підприємництва. Тож перешкодами у цьому процесі є: недосконалість контролюючих органів; наявність вже застарілих стандартів, законів, принципів; відсутність передових технологій у виробництві та ключових галузях економіки; неефективне користування природними ресурсами та недостатня популяризація екологічного підприємництва.
7. Досліджені ризики, які можуть бути пов'язані із впровадженням нових детермінантів у підприємницьку діяльність. Відповідно збільшення ролі штучного інтелекту та удосконалення пов'язаних з ним технологій може призвести до неконтрольованих дій автоматизованого обладнання. Поступове удосконалення технологій змінює роль людини у робочому процесі, що може призвести до збільшення

безробіття у окремих спеціальностях та диспропорцій у поширенні передових технологій світом. Сучасні інновації викликають занепокоєння та потребують детального вивчення для уникнення непередбачуваних наслідків.

8. Запропоновано шляхи оптимізації підприємницької діяльності та рекомендації щодо усунення наявних проблем української економіки. Можливими кроками на шляху до забезпечення відповідних умов є збільшення ефективності контролюючих органів та моніторингових комітетів. Подібні зміни дадуть змогу оптимізувати витрати бюджетних коштів, іноземних інвестицій та забезпечать конкурентне середовище шляхом боротьби з монополізованими ринками. Необхідність вступу до ЄС, як важливого стимулу для розвитку економіки та підприємництва, а також уніфікації нормативно-правової бази. Розглянуто необхідність збільшення інновацій у підприємстві та раніше запроповану концепцію впровадження штучного інтелекту у низку ключових галузей економіки. Виокремлено важливість дбайливого ставлення до навколишнього середовища, як інструмент покращення іміджу країни та заощадження витрат.
9. Досліджено перспективи українського підприємницького середовища. Ними безпосередньо є: сфера будівництва, через масштабний проект відбудови країни найближчим часом; досягнення ІТ сфери та інтернету, як однієї з рушійних сил світової та вітчизняної економіки. .

За результатами дослідження можна дійти висновку, що підприємницька діяльність знаходиться у постійній боротьбі за оптимізацію своєї діяльності. Для цього постійно з'являються та удосконалюються детермінанти, які дають можливість розвиватися підприємству. Важливо дотримуватись справедливих та конкурентних умов у веденні підприємницької діяльності, тоді ринок знаходитиметься у постійному тонусі, що неодмінно призведе до прогресу світової та української економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV. Редакція від 27.05.2022
2. Tom Eisenmann. Entrepreneurship: A Working Definition – 2013 - URL: <https://hbr.org/2013/01/what-is-entrepreneurship#:~:text=It%20was%20formulated%20by%20Professor,a%20short%20window%20of%20opportunity>
3. Indeed Editorial Team. 15 Entrepreneur Characteristics To Develop – 2021 - URL: <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/entrepreneur-characteristics>
4. Калаченкова К.О. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА БІЗНЕС: ТРАНСФОРМАЦІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ В ЕРУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ. – 2020 - URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34884/1/%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%84%D0%9C%D0%9D%D0%98%D0%A6%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%A2%D0%90%20%D0%91%D0%86%D0%97%D0%9D%D0%95%D0%A1.pdf>
5. Мозоленко О.А. Підприємництво, його сутність та основні форми. – 2011 - URL: <https://works.doklad.ru/view/fEqBQSXR0.html>
6. Городищенський економічний ліцей. Види підприємницької діяльності – URL: <https://sites.google.com/site/ecolicej/navcalnij-proces/uroki-ekonomiki/11-a-klas/viznacalni-risi-ta-osoblivosti-pidpriemnickoie-dialnosti/vidi-pidpriemnickoie-dialnosti>
7. McKinsey & Company. We are living in a digitally disrupted world. – 2017 - URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/we-are-living-in-a-digitally-disrupted-world>

8. Chelsea Berler. 9 Reasons Why Your Business Growth Has Plateaued -- and How to Fix That. – 2015 - URL: <https://www.entrepreneur.com/article/250622>
9. Meredith Wood. 39 Green Business Ideas for Sustainable Entrepreneurs. – 2021 - URL: <https://www.nerdwallet.com/article/small-business/sustainable-business-ideas>
10. Geograf. Промисловість Китаю. – URL: <http://www.geograf.com.ua/china/627-china-industry>
11. Klientsolutech. Importance of Internet in Business. – 2016 - URL: <https://www.klientsolutech.com/importance-of-internet-in-business/>
12. Smith, Gambrell & Russell. What Are ICOs and How Do They Work? – URL: <https://sgrlaw.com/what-are-icos-and-how-do-they-work/#:~:text=What%20are%20Initial%20Coin%20Offerings,monetary%20investment%20in%20the%20business.>
13. Інтерфакс-Україна. «Amazon у IV кв. збільшила чистий прибуток майже в 2 рази за рахунок доходів від інвестицій в електрокари Rivian» – 2022 - URL: <https://interfax.com.ua/news/greendeal/796180.html>
14. Sara Lebow. Worldwide ecommerce continues double-digit growth following pandemic push to online. – 2021 - URL: <https://www.emarketer.com/content/worldwide-ecommerce-continues-double-digit-growth-following-pandemic-push-online>
15. Marketer. ЩО ТАКЕ АРБІТРАЖ ТРАФІКУ, ЯК ПРАЦЮЄ І ЧИМ ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ ВІД ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ. – 2021 - URL: <https://marketer.ua/ua/what-is-traffic-arbitrage/>
16. OXFAM. INEQUALITY KILLS – 2022 - URL: <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621341/tb-inequality-kills-methodology-note-170122-en.docx.pdf?sequence=24>
17. Державна служба статистики України. - URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
18. Майя Ярова. Що таке Дія City — спеціальний правовий режим для ІТ-індустрії. – URL: <https://ain.ua/special/diia-city-faq-ua/>

19. UBS. A new dawn. – URL: <https://www.ubs.com/microsites/artificial-intelligence/en/new-dawn.html>
20. Фокус. Хакери Anonymous зламали та "злили" базу даних компанії Nestlé. – 2022 - URL: <https://focus.ua/uk/digital/510125-hakery-anonymous-vzlomali-i-slili-bazu-dannyh-kompanii-nestle>
21. EVvolumes. Global EV Sales for 2021. – 2021 - URL: <https://www.ev-volumes.com/country/total-world-plug-in-vehicle-volumes/>
22. Centre for Economic Policy Research. Нарис про відбудову України. – 2022 - URL: https://cepr.org/sites/default/files/news/BlueprintReconstructionUkraine_ukr.pdf
23. Слово і діло. Скільки коштує інтернет у різних країнах світу. – 2021 - URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/01/infografika/suspilstvo/skilky-koshtuye-internet-riznyx-krayinax-svitu>
24. Кабінет міністрів України: розпорядження Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Від 2 грудня 2020 р № 1556-2020-р. Редакція від 29.12.2021
25. Партнерство для розвитку міст. «ЗЕЛЕНИЙ» БІЗНЕС ДЛЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ. – 2017 - URL: <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/SME-Guide-web.pdf>